

Instrukcja - PARK NARODOWY

Przeczytajcie poniższy tekst i poszukajcie dodatkowych informacji w Internecie. Zadaniem Waszej grupy jest przygotowanie na następną lekcję krótkiej **3-minutowej prezentacji o parku narodowym**. Dobrze byłoby pokazać logo i zdjęcia przykładowego parku lub parków, ale wybierzcie tylko najważniejsze informacje. Macie jedynie 3 minuty, więc przećwiczcie prezentację ze stoperem, by nie była za długa! W pokazie powinni wziąć udział wszyscy członkowie/inie grupy.

Formy ochrony przyrody w Polsce (tego nie omawiacie w prezentacji)

Cenne miejsca i obiekty przyrody na całym świecie obejmowane są specjalną ochroną. Ludzie nie chcą dopuścić do tego, aby zniknęły one z powierzchni Ziemi.

Każdy kraj ma swoje indywidualne formy ochrony przyrody. W Polsce są to: **park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody**, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny i zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Pojedyncze gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów mogą być objęte ochroną gatunkową.

W naszym kraju powstała jeszcze jedna, zupełnie inna i wyjątkowa forma ochrony przyrody. Jest to **sieć obszarów Natura 2000**, a jej niecodzienność polega na tym, że obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

PARK NARODOWY

Park narodowy jest jednym z trzech typów **obszarów chronionych** w Polsce. Pozostałymi obszarami są park krajobrazowy i rezerwat przyrody.

Park narodowy tworzy się na obszarach o tak wyjątkowych **walorach przyrodniczych i krajobrazowych**, że uznaliśmy je za **dobro wspólne** wszystkich Polaków = całego narodu, stąd park „narodowy”.

Taki park można utworzyć na terenach, które liczą **co najmniej 1000 ha**. W Polsce są obecnie **23 parki narodowe**, a każdy z nich ma swoją nazwę, symbol i siedzibę.

Pierwszy park narodowy utworzono w 1932 roku i jest to Białowieski Park Narodowy. Jego symbolem jest żubr, zwierzę ocalone od wyginięcia i przywrócone do życia na wolności właśnie w tym miejscu. Najmłodszy park to Park Narodowy „Ujście Warty”, który powstał w 2001 roku. Największy jest Biebrzański Park Narodowy z pięknymi rozlewiskami rzeki Biebrzy (prawie 600 ha powierzchni), a najmniejszy to Ojcowski Park Narodowy z Maczugą Herkulesa (ok. 21,5 ha powierzchni).

W granicach parku wyznaczone są obszary, gdzie człowiek w ogóle nie ingeruje, to znaczy, że nie zwalcza nawet szkodników i nie zbiera powalonych drzew, tylko pozwala rządzić przyrodzie. Takie obszary objęte są **ochroną całkowitą (ściśłą)**. Na innych terenach człowiek wspiera przyrodę, aby mogła pozostać w obecnym stanie zachowania lub pomaga jej wrócić do jakichś cech. Kosi wtedy łąki, zwalcza szkodniki lub odnawia lasy. Takie obszary objęte są **ochroną częściową**.

Podczas zwiedzania parku narodowego trzeba ściśle przestrzegać regulaminu: poruszać się tylko po wyznaczonych ścieżkach, w niektóre miejsca wchodzić jedynie z przewodnikiem, nie wprowadzać psów, palić ognisk czy biwakować. Konkretnie ustalenia zależą od potrzeb ochrony danego obszaru.

Więcej o parkach narodowych przeczytacie w Internecie, np. tu:

- <https://www.gov.pl/web/klimat/parki-narodowe>,
- <https://zpppn.pl/>.

Instrukcja - REZERWAT PRZYRODY

Przeczytajcie poniższy tekst i poszukajcie dodatkowych informacji w Internecie. Zadaniem Waszej grupy jest przygotowanie na następną lekcję krótkiej **3-minutowej prezentacji o rezerwacie przyrody**. Dobrze byłoby pokazać tablicę i zdjęcia przykładowego rezerwatu lub rezerwatów, ale wybierzcie tylko najważniejsze informacje. Macie jedynie 3 minuty, więc przećwiczcie prezentację ze stoperem, by nie była za długa! W pokazie powinni wziąć udział wszyscy członkowie/inie grupy.

Formy ochrony przyrody w Polsce (tego nie omawiacie w prezentacji)

Cenne miejsca i obiekty przyrody na całym świecie obejmowane są specjalną ochroną. Ludzie nie chcą dopuścić do tego, aby zniknęły one z powierzchni Ziemi.

Każdy kraj ma swoje indywidualne formy ochrony przyrody. W Polsce są to: **park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody**, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny i zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Pojedyncze gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów mogą być objęte ochroną gatunkową.

W naszym kraju powstała jeszcze jedna, zupełnie inna i wyjątkowa forma ochrony przyrody. Jest to **sieć obszarów Natura 2000**, a jej niecodzienność polega na tym, że obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

REZERWAT PRZYRODY

Rezerwat przyrody jest jednym z trzech typów **obszarów chronionych** w Polsce. Pozostałymi obszarami są park narodowy i park krajobrazowy.

Rezerwat przyrody chroni, podobnie jak park narodowy, elementy środowiska o wyjątkowych **walorach przyrodniczych i krajobrazowych**. Mogą nimi być cenne obszary niezmienione przez człowieka, grupy rzadkich gatunków roślin lub zwierząt, a także części przyrody nieożywionej (ciekawe grupy skał, źródlika).

Rezerwat przyrody można utworzyć na terenach, które liczą **do 1000 ha powierzchni** (większe obszary to już najczęściej parki narodowe).

W Polsce jest obecnie **ponad 1500 rezerwatów przyrody**, a każdy z nich ma swoją nazwę i specyfikę.

Pierwszy rezerwat przyrody utworzono w 1827 roku i jest to Rezerwat Przyrody Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego. Znajduje się on w Borach Tucholskich i chroni najliczniejsze skupisko cisa na stanowisku naturalnym w Europie.

W granicach rezerwatów wyznaczone są obszary, gdzie człowiek w ogóle nie ingeruje, to znaczy, że nie zwalcza nawet szkodników i nie zbiera powalonych drzew, tylko pozwala rządzić przyrodzie. Takie obszary objęte są **ochroną całkowitą (ściśłą)**. Na innych terenach człowiek wspiera przyrodę, aby mogła pozostać w obecnym stanie zachowania lub pomaga jej wrócić do jakichś cech. Kosi wtedy łąki, zwalcza szkodniki lub odnawia lasy. Takie obszary objęte są **ochroną częściową**.

Podczas zwiedzania rezerwatu przyrody trzeba ściśle przestrzegać regulaminu: poruszać się tylko po wyznaczonych ścieżkach, w niektóre miejsca wchodzić jedynie z przewodnikiem, nie wprowadzać psów, palić ognisk czy biwakować. Konkretnie ustalenia zależą od potrzeb ochrony danego obszaru.

- Więcej o rezerwach przyrody przeczytacie w Internecie, np. tu: <https://lasyobywatele.pl/jak-tworzyc-rezerwaty-przyrody>.
- <https://www.youtube.com/@1000rezerwatow>.

Instrukcja - PARK KRAJOBRAZOWY

Przeczytajcie poniższy tekst i poszukajcie dodatkowych informacji w Internecie. Zadaniem Waszej grupy jest przygotowanie na następną lekcję krótkiej **3-minutowej prezentacji o parku krajobrazowym**. Dobrze byłoby pokazać logo i zdjęcia przykładowego parku lub parków, ale wybierzcie tylko najważniejsze informacje. Macie jedynie 3 minuty, więc przećwiczcie prezentację ze stoperem, by nie była za długa! W pokazie powinni wziąć udział wszyscy członkowie/inie grupy.

Formy ochrony przyrody w Polsce (tego nie omawiacie w prezentacji)

Cenne miejsca i obiekty przyrody na całym świecie obejmowane są specjalną ochroną. Ludzie nie chcą dopuścić do tego, aby zniknęły one z powierzchni Ziemi.

Każdy kraj ma swoje indywidualne formy ochrony przyrody. W Polsce są to: **park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody**, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny i zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Pojedyncze gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów mogą być objęte ochroną gatunkową.

W naszym kraju powstała jeszcze jedna, zupełnie inna i wyjątkowa forma ochrony przyrody. Jest to **sieć obszarów Natura 2000**, a jej niecodzienność polega na tym, że obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

PARK KRAJOBRAZOWY

Park krajobrazowy jest jednym z trzech typów **obszarów chronionych** w Polsce. Pozostałymi obszarami są park narodowy i rezerwat przyrody.

Park krajobrazowy chroni duże obszary o **wysokich walorach** przyrodniczych oraz oczywiście **krajobrazowych**, ale także ważne pod względem historycznym lub kulturowym. Tworzy się go, aby chronić te tereny przed zniszczeniem i na ich przykładzie uczyć o przyrodzie oraz konieczności jej zabezpieczenia. Parki krajobrazowe posiadają niższy status ochronny niż parki narodowe.

W odróżnieniu od parków narodowych czy rezerwatów, **można w nich prowadzić działalność gospodarczą**. Oznacza to, że można je wykorzystywać do celów turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, nie niszcząc tym samym środowiska. Takie gospodarowanie nazywamy **ochroną przyrody w warunkach zrównoważonego rozwoju**.

W Polsce jest obecnie **ponad 120 parków krajobrazowych**, a każdy z nich ma swoje logo, nazwę i siedzibę.

Pierwszy park krajobrazowy utworzono w 1976 roku i jest to Suwalski Park Krajobrazowy, chroniący dobrze zachowany krajobraz polodowcowy. Największym jest Park Krajobrazowy Dolina Baryczy, gdzie na stawach rybnych, podmokłych łąkach i w lasach żyje ponad 300 różnych gatunków roślin i zwierząt.

Podczas zwiedzania parku krajobrazowego trzeba pamiętać, że to my jesteśmy tam gośćmi. Musimy uważać, by nie płoszyć zwierząt, nie niszczyć roślin i grzybów, nor, gniazd oraz mrowisk, ani nie dokarmiać zwierząt. Nie wolno też oczywiście śmiecić, a biwakowanie i rozpalanie ognisk jest dopuszczalne tylko w ewentualnie wyznaczonych miejscach.

Więcej o parkach krajobrazowych przeczytacie w Internecie, np. tu:

- <https://parkikrajobrazowe.pl/pk/>,
- <http://123.krajobraz.org/>.

Instrukcja - POMNIK PRZYRODY

Przeczytajcie poniższy tekst i poszukajcie dodatkowych informacji w Internecie. Zadaniem Waszej grupy jest przygotowanie na następną lekcję krótkiej **3-minutowej prezentacji o pomniku przyrody**. Dobrze byłoby pokazać tabliczkę znamionową (wzór oznaczenia) i zdjęcia przykładowych pomników, ale wybierzcie tylko najważniejsze informacje. Macie jedynie 3 minuty, więc przećwiczcie prezentację ze stoperem, by nie była za długa! W pokazie powinni wziąć udział wszyscy członkowie/inie grupy.

Formy ochrony przyrody w Polsce (tego nie omawiacie w prezentacji)

Cenne miejsca i obiekty przyrody na całym świecie obejmowane są specjalną ochroną. Ludzie nie chcą dopuścić do tego, aby zniknęły one z powierzchni Ziemi.

Każdy kraj ma swoje indywidualne formy ochrony przyrody. W Polsce są to: **park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody**, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny i zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Pojedyncze gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów mogą być objęte ochroną gatunkową.

W naszym kraju powstała jeszcze jedna, zupełnie inna i wyjątkowa forma ochrony przyrody. Jest to **sieć obszarów Natura 2000**, a jej niecodzienność polega na tym, że obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

POMNIK PRZYRODY

Pomnik przyrody to forma ochrony **pojedynczych obiektów** - tworów przyrody, szczególnie cennych ze względów naukowych, zabytkowych lub kulturowych. Wyróżniamy dwa typy pomników:

- **pomniki przyrody ożywionej**, np. zabytkowe drzewa i aleje drzew, rzadkie krzewy,
- **pomniki przyrody nieożywionej**, np. głązy narzutowe, wodospady, jaskinie, jary, źródła.

Obiekty, które zostają uznane za pomniki odznaczają się indywidualnymi cechami i wyróżniają się wśród innych podobnych tworów. Dla drzew takim warunkiem jest przede wszystkim sędziwy wiek, co przekłada się zwykle na okazały rozmiar pnia i korony.

Pojedyncze obiekty przyrodnicze zaczęto chronić w Polsce jeszcze przed II wojną światową.

Obecnie w Polsce jest **prawie 35 tysięcy pomników przyrody**, a każdy z nich powinien być oznaczony specjalną tabliczką znamionową z orłem w koronie. Najwięcej z nich to pojedyncze drzewa (prawie 26 tysięcy), ale dość liczne są także grupy drzew (ponad 4500) i głązy (ponad 1100).

Najsłynniejszym naszym pomnikiem przyrody jest **Dąb Bartek**, rosnący przy drodze w województwie świętokrzyskim.

Pomniki przyrody podlegają specjalnej **ochronie prawnej**, dzięki czemu nie można ich niszczyć, usuwać, wycinać.

Więcej o pomnikach przyrody przeczytacie w Internecie, np. tu:

- https://fer.org.pl/wp-content/uploads/2022/01/Jak_powolac_pomnik_przyrody.pdf,
- <https://dzieciwnature.pl/co-slychac/dzizie-jest-dobre-2/poradnik-interwencji/pomnik-przyrody-czym-jest-i-jak-go-powolac/>.

Instrukcja - OBSZAR NATURA 2000

Przeczytajcie poniższy tekst i poszukajcie dodatkowych informacji w Internecie. Zadaniem Waszej grupy jest przygotowanie na następną lekcję krótkiej **3-minutowej prezentacji o obszarze Natura 2000**. Dobrze byłoby pokazać logo i zdjęcia przykładowego obszaru lub obszarów, ale wybierzcie tylko najważniejsze informacje. Macie jedynie 3 minuty, więc przećwiczcie prezentację ze stoperem, by nie była za długa! W pokazie powinni wziąć udział wszyscy członkowie/inie grupy.

Formy ochrony przyrody w Polsce (tego nie omawiacie w prezentacji)

Cenne miejsca i obiekty przyrody na całym świecie obejmowane są specjalną ochroną. Ludzie nie chcą dopuścić do tego, aby zniknęły one z powierzchni Ziemi.

Każdy kraj ma swoje indywidualne formy ochrony przyrody. W Polsce są to: **park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody**, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny i zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Pojedyncze gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów mogą być objęte ochroną gatunkową.

W naszym kraju powstała jeszcze jedna, zupełnie inna i wyjątkowa forma ochrony przyrody. Jest to **sieć obszarów Natura 2000**, a jej niecodzienność polega na tym, że obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

OBSZAR NATURA 2000

Natura 2000 jest po to, by chronić przyrodę w całej Europie. To taka **ogóлноeuropejska sieć powiązanych ze sobą obszarów chronionych** stworzona, żeby **powstrzymać wymieranie gatunków**. Jej twórcy doszli do wniosku, że nie wystarczy chronić przyrody w granicach poszczególnych państw, bo **przyroda nie zna granic**. Wspólnym systemem objęte są wszystkie kraje będące członkami Unii Europejskiej, w tym Polska.

Wyróżniamy dwa rodzaje obszarów Natura 2000:

- OSO - obszary specjalnej ochrony ptaków (**ptasie**) – stworzone, aby chronić populacje dziko żyjących ptaków,
- SOO - specjalne obszary ochrony siedlisk (**siedliskowe** lub **habitatowe**) – powołane, aby chronić siedliska przyrodnicze oraz zagrożone gatunki roślin i zwierząt.

Obszary te mogą być bardzo zróżnicowane: **od wielkich terenów leśnych, przez stawy, doliny rzeczne po wieże kościołów**, w których mieszkają nietoperze. Natura 2000 chroni rośliny i zwierzęta, które wymierają lub są zagrożone w skali europejskiej, ale też takie, które lokalnie występują dość licznie, ale na tle Europy są zagrożone, np. bocian biały.

Na obszarach Natura 2000 **człowiek może podejmować różnorodne działania** pod warunkiem, że nie szkodzą one przyrodzie. W odróżnieniu od parków narodowym, możemy prowadzić tam działalność rolniczą, a nawet firmę. Dozwolone jest także zbieranie grzybów, runa leśnego czy zrywanie kwiatów (oczywiście nie tych chronionych gatunków). Ważne, by wszystko robić zgodnie z naturą, zachowując jej różnorodność biologiczną, czyli bogactwo gatunkowe. Czasem przyrodzie możemy nawet pomóc, np. wykaszając łąki lub wypasając na nich bydło, co pozwala chronić cenne siedliska.

Więcej o Naturze 2000 przeczytacie w Internecie, np. tu:

- <https://www.gov.pl/web/gdos/natura-2001>
- www.natura2000.gdos.gov.pl.

Poniżej znajdują się kupony z formami ochrony przyrody do losowania, które należy wydrukować i pociąć. Przedstawiciele/-lki 5 grup uczniowskich losują po 1 karteczce. Po wylosowaniu tematu, zespoły otrzymują teksty z poprzednich stron – każdy o swoim obszarze/obiekcie.

PARK NARODOWY

REZERWAT PRZYRODY

PARK KRAJOBRAZOWY

POMNIK PRZYRODY

OBSZAR NATURA 2000

Projekt finansowany z:

www.eeagrants.org